

જા વા દો ને યાર, ટાઈમ જ ક્યાં છે? અસંખ્ય લોકો પાસેથી સાંભળવા મળતું આ વાક્ય છે. વાંચવું છે પણ સમય નથી. સવારે વહેલા ઊઠીને કસરત કરવી છે પણ સમય નથી.

એક મિત્ર કહે- “કામ ખૂબ ચડી ગયું છે. જરા

થઈ હશે. આજે તો આ સંકડાશે સર્વત્ર સામ્રાજ્ય જમાવી દીધું છે. મોટાભાગના લોકોનો સમય કામ કે દોડાદોડીથી ઠાંસીને ભરાઈ ગયો છે. સવારથી રાત સુધી કોઈને ફરસદ જ નથી.

મારી બાજુમાં રહેતાં રમામાસી એકલાં જ રહે. મન થાય દીકરી જોડે વાત કરવાનું. સવારે ફોન જોડે તો

સમય નથી એ તો બહાનું છે!

પણ સમય મળતો નથી. દિવસ ૨૬ કલાકનો થઈ જાય તો કેવું?”

બીજા મિત્રે પૂછ્યું- “એ શક્ય બનાવી શકાય, બોલો હું કહું એમ કરશો?”

આશ્ચર્ય પામેલા મિત્રે કહ્યું- “હા.”

બીજો મિત્ર કહે, “આવતીકાલથી સવારે સાતને બદલે પાંચ વાગે ઊઠો એટલે રોજના કામના બે કલાક વધુ મળશે. બોલો, થઈ ગયો ને ૨૬ કલાકનો દિવસ...!”

દિવસ લાંબો કે ટૂંકો કરવો એ આપણા હાથમાં છે. આત્મખોજ કરવાની આવશ્યકતા છે કે આપણી દિનચર્યામાં દિવસનું અજવાળું કેટલું? કામમાં કેટલા કલાક વીતે છે અને ઊંઘવામાં કેટલા કલાક વીતે છે. જોન રસ્કિને કહ્યું છે- દિવસની શરૂઆતમાં કરવા યોગ્ય સારામાં સારી પ્રાર્થના એ છે કે આપણે એ દિવસની એક પણ ક્ષણ વ્યર્થ ખોઈએ નહીં.

માનવીને એની યુવાનીમાં સમયનું મૂલ્ય સમજાતું નથી. કેટલાય માનવી પોતાની આખી જિંદગી નવરા બેસીને પસાર કરે છે. કેટલાંક એકબીજાની નિંદામાં, વાતોમાં, ટી.વી. જોવામાં, મોબાઈલ જોવામાં, કલબમાં કે પબમાં દારૂ પીવામાં અને નાચગાનમાં પોતાનું મહામૂલું જીવન વેડફી નાંખે છે. માણસની જિંદગી પૂરી થવા આવે છે ત્યારે એને સમજાય છે કે સમય તો ચાલ્યો ગયો. હાથમાં શું બચ્યું? નીરસ જીવનનો એક ટુકડો!

નેપોલિયને કહ્યું છે- “તમે સમયને બગાડશો તો એ તમારું ભાગ્ય બગાડશે.” એટલું યાદ રાખો કે ગયેલું ધન પાછું મેળવી શકાય છે. ગયેલો સમય પાછો મેળવી શકાતો નથી. ગયેલું સ્વાસ્થ્ય પાછું આવે છે પણ જીવન ભાથામાંથી તીરની જેમ છૂટી ગયેલો સમય પાછો આવતો નથી. સમયનું વહેણ સતત વહ્યા કરે છે. સમયનું લક્ષણ જ માનવીને હાથતાળી આપીને સરકી જવાનું છે.

‘સરકી જાયે પળ...

કાળ તણું જાણે કે એ તો વરસે ઝરમર જળ ઝાલો ત્યાં તો છટે એવી નાજુક ને ચંચળ.’

એક જૂના સંબંધી અશોકભાઈ વર્ષો બાદ અચાનક મળી ગયા. તેમને ઘેર લઈ ગયા. બેઠાં, ખૂબ વાતોએ વળગ્યાં. તેમાં જૂના સમયની વાતો વિશેષ હતી. એ વાતોમાં એક સરસ વાત એમણે એક સંભારણાંરૂપે કહી. જે મને સ્પર્શી ગઈ. તેઓએ વાત શરૂ કરી.

“પાંચ દાયકા પહેલાં મારા જુવાનીના દિવસો નાના એવા ગામમાં વીત્યા હતા પણ કેવા હતા એ દિવસો...! કોઈ દોડધામ નહીં, કોઈ ટેન્શન નહીં. ટાઈમ જ ટાઈમ... સમય નથી એવો કકળાટ જ નહીં. લોકો પાસે જોઈતી ફરસદ હંમેશાં જાણે ગજવામાં જ રહેતી હતી. ગજવામાં બહુ પૈસા હતા નહીં પણ ગજવામાં ફરસદ જોઈએ એટલી કોઈ માંગે તો રહેતી.”

થોડાક દાયકા પહેલાં આવો ય જમાનો હતો જ્યારે બધાંને સમય જ સમય હતો અને આજે? આજે એવો જમાનો છે કે એકએક જણ બોલતું સંભળાય છે કે સમય જ ક્યાં છે? ને સમયની સંકડાશ આવી ક્યાંથી? સમયની આ સંકડાશ કદાચ શહેરોમાંથી જ

નોકર જવાબ આપે- ભાભી તો યોગ કરવા ગયા છે, મેસેજ મૂકું પણ મારી વહાલી ક્યારેય વળતો ફોન કરે નહિ. સાંજે ફોન જોડે તો કહે વોક કરવા ગયા છે અને ત્યાંથી હેલ્થ કલબમાં જશે. બપોરે ફોન જોડ્યો તો કહે કિટી પાર્ટીમાં ગયાં છે.

કેટલીક વ્યક્તિઓ પાસે પુષ્કળ સમય હોય છે. તેમને ‘How to kill time’ સમય કેવી રીતે પસાર કરવો પ્રશ્ન હોય છે, જ્યારે કેટલીક વ્યક્તિ પાસે બિલકુલ સમય હોતો નથી. મોટાભાગની વ્યક્તિઓને સમયનું મહત્ત્વ હોતું નથી. તેઓ યાંત્રિકતાથી દરેક પ્રવૃત્તિ કરે છે. તેઓ ગતિ કરે છે પણ પ્રગતિ નથી કરતાં.

હોમરૂલની ચળવળ વખતે એની બેસન્ટે ગાંધીજીને પત્ર લખ્યો- “મારે તમારી જોડે ચર્ચા કરવાની છે. તમને ફરસદ ક્યારે મળશે?” ઉત્તર આપતાં ગાંધીજીએ લખ્યું- “તમે ઈચ્છો ત્યારે હું સમય કાઢીશ.” જે માણસ પ્રવૃત્તિ કરે છે તેને સમય મળે જ છે. સમય તો દરેક પાસે હોય છે.

‘નથી ભલો નથી બૂરો, સમય તો સંગેમરમર છે જરા કાંઈ શિલ્પ કંડારો, બધું સૌંદર્ય અંદર છે.’

સાહિત્યકાર મોહમંદ મોકડ જણાવે છે કે સમયની મૂડી દરેક પાસે સરખી જ છે પણ તે ખર્ચવામાં તફાવત છે, ઉઘમી માટે વર્તમાન એ સુખદ ભવિષ્યનો પાયો છે જ્યારે આજસુ માટે એ ભવિષ્યની કબર છે. સમય તો કાચું સોનું છે. પ્રિયકાન્ત મણિયારના પેલા કાવ્યની જેમ-

‘હવે આ હાથ રહે ના હેમ!

મળ્યું સમયનું સોનું પરથમ વાપર્યું ફાવે તેમ.

કદી કોઈ કાજે નહીં મેં કટકોએ કાપ્યું.’

જીવનના પ્રત્યેક વ્યવહારમાં જાગૃતિપૂર્વક સમયનો સદુપયોગ કરવો જોઈએ. જે લોકો સમય સાથે તાલ મેળવવામાં નિષ્ફળ નીવડે છે તેમનું જીવન સંગીત ક્યારેય

ટાઈમ ઈઝ મની બોલનારા આપણે આખી જિંદગીનો ટાઈમ મની પાછળ જ પૂરો કરીએ છીએ. સમયના આયોજનનો અભાવ એ બીજું કંઈ નથી પણ નિષ્ફળતાનું જ આયોજન છે

મધુર બનતું નથી.

કવિ પ્રેમાનંદ વિશે એવી કિવદન્તી છે કે તેઓ એક સાધુના ચમત્કારી આશીર્વાદથી કવિશક્તિ પ્રાપ્ત કરી શક્યા હતા. એમના ગામના મંદિરમાં એક રાત માટે ઊતરેલા આ સાધુએ પ્રેમાનંદને બીજા દિવસે પાંચ વાગે મળવા બોલાવ્યા હતા પણ પ્રેમાનંદ મોડા પડ્યા અને સમય થતાં

સ । ધુ
ચાલ્યા

ગયા. પ્રેમાનંદે એમની પાછળ માઈલ, બે માઈલ જઈને એમને પકડી પડ્યા. સાધુએ એમને આશીર્વાદ તો આપ્યા પણ ટકોર કરી કે જો તું સમયસર આવ્યો હોત તો હું તને સંસ્કૃતનો મહાકવિ બનાવત પણ તું સમય ચૂક્યો માટે ગુજરાતી સાહિત્યનો મહાકવિ બનાવું છું. આમ દરેક ક્ષણ એક તક બનીને આવતી હોય છે. લાખ રૂપિયાનો સવાલ એ છે કે આ ક્ષણોનો તમે શી રીતે ઉપયોગ કરો છો. સમયનું મહત્ત્વ અને જીવન, જિંદગીનો હેતુ પણ તેમાં સમાય છે કારણ કે જ્યારે... હોસ્પિટલના બેડ પર છેલ્લા શ્વાસ ઘુંટાતા હશે, કાર્ડિયોગ્રામના વાંકાચૂંકા લીસોટા ભૂંસાવા માંડશે અને પલ્સ હાથમાંથી જતી રહેશે ત્યારે આ ભયની ક્ષણોની કિંમત સમજાશે. લાઈફની વેલ્યુ માલૂમ પડશે અને ક્ષણ - બેક્ષણની જિંદગી મેળવવા માટે આપણે ડોક્ટર સાહેબને બ્લેન્ક ચેક આપવા તૈયાર થઈ જઈશું- પેલો પ્રખ્યાત શેર તો સૌને યાદ હશે.

‘ગણીને સાંજ ન રોકીશ કાફલો ઓ રાહબર, સમયને મન કોઈ સવાર કે સાંજ નથી!’ તો વાયકમિત્રો! સમયનો સદુપયોગ કરો, તકને ઝડપો, સારાં કાર્યો કરી જીવન દીપાવો, વીતી ગયેલો સમય પાછો મળવાનો નથી.

આજના સ્પર્ધાત્મક યુગમાં તમે જો આવતીકાલનું કામ આજે જ પતાવશો તો જ આગળ વધી શકશો અને દરેક કામ એ રીતે કરવું કે આજનો દિવસ તમારી જિંદગીનો આખરી દિવસ છે. તો જ તમે વહેલા ‘માળવે’ પહોંચી શકશો.’

‘ટાઈમ ઈઝ મની’ બોલનારા આપણે આખી જિંદગીનો ટાઈમ મની પાછળ જ પૂરો કરીએ છીએ. સમયના આયોજનનો અભાવ એ બીજું કંઈ નથી પણ નિષ્ફળતાનું જ આયોજન છે.

સુવર્ણરજ

ગઈકાલ કેન્સલ થયેલો ચેક છે. આવતીકાલ પ્રોમિસરી નોટ છે. આજ એ રોકડ રકમ છે. તેને શાણપણથી વાપરો.

